

CASINA ROMÂNĂ DIN CLUJ

Lupta național-politică a românilor din Transilvania a luat după Revoluția din 1848-49 diferite forme, cea mai frecventă fiind mișcarea național-culturală ce urmărea în primul rând emanciparea culturală prin cultivarea limbii și literaturii române, ridicarea nivelului cultural al maselor largi, menținerea trează a conștiinței naționale în mintea și inima românilor transilvăneni.

Un rol important în această direcție l-au jucat societățile culturale care iau ființă după revoluție, iar în perioada liberalismului împânzesc întreaga Transilvanie.

Percepând rostul noilor vremi, în atmosfera de prefaceri a anilor '60, elita română a încercat să reorganizeze viața social-culturală românească prin crearea de instituții care să contribuie la ridicarea culturală a poporului. Ca urmare, în câteva decenii toate ținuturile românești sunt cuprinse în rețeaua reuniunilor cu caracter cultural, social sau filantropic.

Izvorâte din necesitatea de a se reuni sub raport social, de a contribui la progresul culturii, de a păstra și cultiva limba română, tradițiile, de a face cunoscută literatura română și nu în ultimul rând de a rezista tendințelor de deznaționalizare, societățile române de lectură sau casinele, cum se intitula, au luat ființă în aproape toate centrele mai importante din Transilvania. Cea mai veche casină română ființa încă din 1835 la Brașov. Scopul societății era „însotire, cultură și petrecanie“. Casina constituia locul de întrunire al tuturor românilor și până la înființarea „Astrei“ a fost una dintre cele mai proifice asociații din sudul Transilvaniei¹. „Perfecționarea tuturor membrilor prin lectura bună și folositoare“, „prin lățirea, înaintarea și înlesnirea gustului de lectură“ era scopul „Reuniunii române de lectură“ din Timișoara. Creată la 1 martie 1873, ea a strâns în cadrul ei cărturari, meseriași, țărani, având în program muncă culturală, socială și națională prin lectură, conferințe, șezători culturale, concerte, baluri². Același lucru îl urmărea și Casina română din Blaj care, conform statutelor, oferea membrilor „cetirea de ziare, reviste și cărți, cultură spirituală; iar prin conversație și jocuri sociale potrivite, distragere plăcută“³. Societăți similare s-au înființat la Cluj, Beiuș, Sibiu, Arad, Lugoj, Năsăud, Oravița, Abrud, Deva, Caransebeș, Reșița, Cugir, Orăștie, Șimleul Silvaniei, Roșia Montană și alte localități mai mici⁴.

¹ I. Colan, *Casina română, 1835—1935*, Brașov, 1935; M. Băltescu, M. Tanasiu, *Contribuția societăților culturale brașovene la dezvoltarea vieții spirituale și a conștiinței naționale a românilor, 1850—1880*, în *Crisia*, nr. 4, 1974.

² N. Ilieșiu, *Istoricul „Reuniunii române de lectură“ din Timișoara*, 1925, p. 5.

³ Biblioteca Academiei, filiala Cluj, fond Arhiva Istorică — Culturale, Statutele Casinei române din Blaj, mss, Blaj, 1896.

⁴ Huszár Antal, *A magyarországi románok*, Budapesta, 1907, p. 669—670. Sunt menționate 27 asemenea societăți.

Clujul secolului al XIX-lea era un remarcant centru politic și cultural al Transilvaniei. Intelectualitatea românească de aici s-a străduit printr-o serie de acțiuni organizate de-alungul anilor să înjghebeze o mișcare culturală. Așadar, în cursul anului 1860, la inițiativa câtorva fruntași români se pune în discuție întemeierea unei societăți culturale, simțindu-se tot mai mult nevoia unui loc de întrunire și a unui cadru organizat de activitate⁵. Statutele alcătuite au fost înaintate spre aprobare autorităților și în 22 martie 1861 întemeierea reuniunii culturale clujene a primit confirmarea de funcționare⁶. În 18 septembrie reprezentanți ai românilor clujeni s-au întrunit într-o conferință preliminară pentru a definitiva programul de deschidere al societății⁷, iar în 19 septembrie/1 octombrie, în prezența unui numeros public, din care un însemnat număr de studenți, precum și doamne și domnișoare a avut loc festivitatea de inaugurare a „Societății române de lectură din Cluj” sau cum i se spunea mai simplu „Casina română”.

Cuvântul de deschidere a fost rostit de protopopul Ioan Fekete-Negruțiu. Într-o frumoasă și instructivă alocuțiune, prelatul a subliniat importanța creării asociațiilor culturale. „În timpurile de față, spunea vorbitorul, nici un popor, nici-o națiune nu poate pe câmpul și în sfera literaturii profita cu rezultatul dorit dacă indivizii, elementele din care e compusă națiunea, nu-și vor unii în asociațiuni puterile sale materiale și intelectuale, pentru care numai singur asociațiunile sunt mijloacele cele mai puternice ale civilizațiunii și progresului”⁸.

La conducerea societății a fost ales un comitet format din 12 membri: președinte- protopopul gr. cat. Ioan Fekete-Negruțiu; vicepreședinte- protopopul gr. ort. V. Roșescu; casier — Dimitrie Crainic, fost inspector la Montanistică; controlor — Ioan Moldovan, funcționar; notari — Petru Nemeș și Dimitrie Poruțiu; membri — Dimitrie Moga, funcționar, Aldulian și Dunca, consilieri guberniali⁹. Pe lângă înscrierea de membrii s-au făcut și importante donații în bani¹⁰.

Presa românească a salutat cu entuziasm înființarea societății, printre primele de acest gen în Transilvania¹¹. Vorbind despre acest eveniment clujean, George Barițiu consemna în „Părți alese din istoria Transilvaniei”: „... Pre când studiau acolo românii cei mai bătrâni din câți ne mai aflăm în viață, trecând pe strade nu cuteziau se-și vorbească limba

⁵ Se pare că inițiatorul a fost consilierul Alexandru Lazăr. La festivitatea de inaugurare a societății i s-au adus mulțumiri pentru acest lucru (*Telegraful Român*, nr. 41, 12 octombrie 1860, p. 160).

⁶ Statutele au fost întărite de către Locotenența Transilvăneană în 22 martie 1861, cu nr. 1189. (*Korunk*, nr. 204, 1 octombrie 1861; *Gazeta Transilvaniei*, nr. 68, 30 august 1861, p. 287; *Telegraful Român*, nr. 38, 21 septembrie 1861, p. 147).

⁷ *Telegraful român*, nr. 41, 12 octombrie 1860, p. 160.

⁸ *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, nr. 44, 2 decembrie 1861, p. 338.

⁹ *Telegraful Român*, l.c.; *Gazeta Transilvaniei*, nr. 78, 4 octombrie 1861, p. 329.

¹⁰ Au donat peste 100 fl. cei trei prelați: Alexandru Șt.-Șuluțiu, Andrei Șaguna, Ioan Alexi, Dimitrie Molnariu, Mihai Bohățel, consilierii guberniali Aldulian și Dunca, secretarul D. Moga, subcomitele Iosif Hossu și contele Csaki (*Concordia*, nr. 21 12/24 octombrie 1861, p. 84; *Gazeta Transilvaniei*, nr. 78, 4 octombrie 1861, p. 329).

¹¹ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 70, 6 septembrie 1861, p. 296; *Concordia*, l.c.; *Telegraful Român*, nr. 38, 21 septembrie 1861, p. 147.

lor maternă în auzul altora ca să nu fie insultați... cu atât fu mai plăcută surprinderea când în 1 octombrie 1861 inteligența multă, puțină cât se aflase în Cluj și în comunele cele mai apropiate au inaugurat o societate de lectură¹².

Scopul societății așa cum prevedeau statutele era: „întărirea în cultura mai înaltă și estetică prin lectura de opuri și ziare românești scopului corespunzător”, iar ca principal mijloc de realizare a scopului se preconiza „adunarea unei biblioteci mai cu seamă de produse literaria române”¹³.

Membru al societății putea fi conform art. 3 din statute „tot insul cu cultura și purtare morală”¹⁴. Membri societății erau fondatori — cei ce plăteau o taxă de cel puțin 100 florini, onorari: cei aleși de către adunarea generală a societății și ordinari. Aceștia din urmă plăteau o taxă de 1 florin la început și o taxă anuală de 6 florini pentru localnici și 3 fl. pentru cei străini. Desigur aceste taxe s-au schimbat de-a lungul anilor.

Societatea era condusă de către un comitet din care făceau parte președintele¹⁵, 8 membri ordinari și 4 supleanți aleși de către adunarea generală. Mai târziu, în locul președintelui era ales un director, vicedirector, un casar, un controlor, un secretar și un bibliotecar¹⁶. Societatea avea și un sigiliu cu inscripția: „Sigiliul Societății române de lectură în Clusiu”.

Statutele au fost revizuite și întărite din nou de guvern la 1 martie 1867. Au apărut publicate în presa vremii¹⁷, iar în 1901 sub formă de broșură. Sediul societății era în casele parohiale „într-o chilie destul de încăpătoare” și aici va funcționa ani de zile, protopopii români oferindu-i spațiul necesar¹⁸.

În anul 1863 societatea avea 32 membri clujeni și 40 din afară, un capital de 1400 fl. și o bibliotecă formată din 100 volume¹⁹. Președintele

¹² G. Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, Sibiu, 1891, vol. III, p. 123. G. Barițiu considera greșit că această societate se va numi mai târziu „Iulia”. Societatea studenților români din Cluj „Iulia” se va înființa abia în 1872.

¹³ *Statutele Societății române de lectură în Clusiu întărite de către Înalțul Prezidiu al c.r. Locotenienței transilvane sub datul Sibiu, 22 martie 1861*, Gherla, Tipografia Aurora, 1901, p. 3.

¹⁴ *Idem.*; Statutele din 1867 folosesc formularea: „tot omul onest și cu purtare morală” (*Telegraful Român*, nr. 38, 11/25 mai 1867, p. 151).

¹⁵ Au fost președinți sau directori ai societății de-alungul anilor, fără a putea stabili cu precizie perioada la toți: Ioan Fekete-Negruișu (1861—1863) [*Telegraful Român*, nr. 41, 12 octombrie 1861, p. 160]; L. Vasile Pop (1863) [*Gazeta Transilvaniei*, nr. 4, 16 ianuarie 1863, p. 14]; Ioșif Pop (1871) [*Familia*, nr. 13, 27 mart./9 apr. 1871, p. 155]; Victor Pipos (1877—79) [*Gazeta Transilvaniei*, nr. 86, 15/3 nov. 1877, p. 4; *Telegraful Român*, nr. 151, 25 dec. 1879, p. 603]; Ioan Las'o (1891) [*Gazeta Transilvaniei*, nr. 114, 21 mai/2 iun. 1891, p. 2]; Alesiu Pop (1898—1900) [*Gazeta Transilvaniei*, nr. 20, 27 ian./8 febr. 1898, p. 3; nr. 246, 5/18 nov. 1900, p. 4]; George Ilea (1902—3) [*Răvașul*, nr. 2, 11 aprilie 1903, p. 6]; Vasile Ranta-Buticescu, (iunie 1903—5) [*Răvașul*, nr. 12, 20 iunie 1903, p. 46]; Vasile Glăjar (1905) [*Gazeta Transilvaniei*, nr. 45, 26 febr./11 mart., 1905, p. 3]; Victor Poruțiu (1910) [*Gazeta Transilvaniei*, nr. 256, 21 nov./4 dec. 1910, p. 3]; Ștefan Morar (1913) [*Românul*, nr. 23, 29 ian./11 febr. 1913, p. 7].

¹⁶ Dintre secretarii societății menționăm pe Iacob Bologa (1863), Samuel Poruțiu (1866), Aurel Isac (1877), George Ilea (1898), Ioan Scurtu (1900), Ion Vaida-Voevod (1902), Elie Dăianu (1903).

¹⁷ *Telegraful Român*, nr. 38, 11/23 mai 1867, p. 150—151.

¹⁸ Actuala stradă Prahova nr. 5.

societății era consilierul gubernial Iacob Bologa, vicepreședinte — protopopul Ioan Pamfilie, iar din comitet făceau parte Ladislau Vasile Pop, Servian Popovici și Nicolae Barbu²⁰. Adunările comitetului se țineau lunar, iar cea generală o dată pe an. În cadrul lor se pune în discuție creșterea activității societății, extinderea ei în pături mai largi, mai ales la sate, prin înființarea unor cercuri de lectură în care notarul sau dascălul să explice pentru început „cuprinsul jurnalelor“, apoi să se „consfătuiască în privința lipsurilor comunale și pentru vindecarea lor“²¹. Aceste inițiative vor fi puse în aplicare câțiva ani mai târziu prin înființarea despărțământului „Astra“ și a agenturilor sale.

Activitatea culturală propriu-zisă se înfiripează destul de timid. În 15 mai 1864 se organizează o serată urmată de dans ale cărei venituri au fost destinate ajutorării orfanilor și juriștilor lipsiți de mijloace din comitet²². Odată cu înființarea societății de lectură a elevilor români de la gimnaziul din localitate în 1866/67, viața culturală desfășurată la Casină a început să se anime. Ședințele societății se țineau aici și tot aici aveau loc seratele declamatorice și de cântări devenite așa cum sublinia Fransisc Hossu-Longin „aproape singurele distracții ale intelectualilor români de atunci din Cluj“²³. Acestea aveau loc cam la 2 săptămâni, având programul scris pe o jumătate de coală de hârtie și care constă din declamarea poeziilor și executarea de „cântece naționale însuflețitoare“. Orchestra înființată sub conducerea lui I. Bădilă și formată din Aurel Lazăr, Iosif Hossu, Eugen Bologa, Valeriu Bologa, Iuliu Filipescu, Emil Popovici-Barcianu și corul condus de V. Mica contribuiau la reușita acestor serate la care se înfățișa totdeauna un public numeros“ după cum consemna presa timpului²⁴.

Ziua de 3/15 mai 1867 a fost comemorată la Casină. Conferința închinată acestui eveniment susținută de către V. Ranta-Buticescu se încheia cu un îndemn și o chemare adresată tinerilor ce prefigura unirea de mai târziu a tuturor românilor: „Tineri, lăsați toate deoparte și arătați lumii că sunteți chiar nepoții lui Traian. Iubire fie între voi că numai așa va putea să vină timpul când românașul și-a paște calul la poalele Carpaților, îl va adăpa în Tisa și va cina în Brăila. Așa să fie...“²⁵. Deși conform statutelor în cadrul ședințelor din Casină erau interzise discuții sau manifestări cu caracter politic, Casina oferea cadrul cel mai potrivit pentru desfășurarea lor.

Adunarea generală a „Astrei“ ținută la Cluj în vara anului 1867 a constituit pentru membri societății un fericit prilej de a lua contact cu problemele vieții național politice. Întreaga adunare s-a constituit într-un viu protest împotriva instaurării dualismului ocupând prin felul cum a

¹⁹ *Gazeta Transilvaniei* nr. 4, 16 ianuarie 1863, p. 14.

²⁰ *Idem*.

²¹ *Ibidem*.

²² *Gazeta Transilvaniei*, nr. 41, 4 iunie/23 mai 1864, p. 165.

²³ Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga“, Cluj-Napoca (în continuare B.C.U.), Fond Fr. Hossu-Longin, mss. nr. 4643, *Amintiri*, Caiet IV, cap. XXV, p. 38.

²⁴ B.C.U., fond cit., mas. sertar 262, nr. 7, 8; *Familia*, nr. 15, 9/21 aprilie 1867, p. 182.

²⁵ B.C.U., fond cit., *Amintiri*, Caiet IV, p. 59.

fost organizată de localnici și prin hotărârile adoptate un loc de seamă în istoria Asociațiunii²⁶.

În următorii ani se depun eforturi în cadrul Casinei pentru îmbogățirea bibliotecii și diversificarea activităților. O susținută corespondență se poartă în anii 1869—70 între Ion Pamfilie, Ladislau Vaida, bibliotecarul Grigore Chiffa și G. Barițiu privind cărțile trimise de către acesta din urmă, ca și cele trimise de către M. Kogălniceanu prin intermediul său²⁷.

Membrii Casinei l-au primit cu multă căldură pe Matei Millo în iulie 1870, cu prilejul turneului întreprins de trupa lui la Cluj și tot cu această ocazie a fost ales membru de onoare al Societății de lectură a românilor din Cluj.

În anul următor, în Casină se organizează prelegeri publice pentru publicul român. Președintele Casinei, Iosif Pop a susținut prelegerea „Despre importanța studiului istoriei universale în genere și în specie despre foloasele studiului istoriei naționale”, iar Gavrilă Pop „Despre foloasele ce ni le dă studiul fizicii în special și în genere despre foloasele științelor naturale”²⁸. De asemenea, reprezentațiile teatrale date de junimea română în cadrul Casinei vor destina veniturile în favoarea Academiei Române²⁹, iar cele obținute în urma unui concert urmat de dans au fost donate Fondului pentru înființarea unei școli române de fete în Cluj³⁰.

Înființarea despărțământului Cluj al „Astrei” în 1870 și apoi a societății culturale a studenților din Cluj „Iulia” în 1872 a dus la amplificarea activităților din cadrul Casinei. După un deceniu de activitate numărul membrilor ei a ajuns la 80³¹.

În adunarea generală din 14 septembrie 1879 Grigore Silași a făcut un apel tuturor românilor din Cluj de a sprijini financiar Casina³². Au răspuns la apel 50 clujeni. S-a închiriat un nou local cu două încăperi³³ și s-au făcut abonamente la 12 ziare. Noul comitet avea ca președinte pe Victor Pipoș, Gavrilă Pop, ca vicepreședinte, casier pe Grigore Silași, controlor pe Vasile Roșescu, bibliotecar pe Basiliu Podoabă și notar, Petru Ungureanu. Societatea avea un capital de 800 fl. și o bibliotecă cu peste 200 volume³⁴.

În dorința de a se crea condiții cât mai bune de activitate, în anul 1891 se închiriază un nou local pentru Casină în sediul băncii Economul³⁵. Ce urmare se intensifică activitatea social-culturală. Numai în luna no-

²⁶ E. Glodariu, *Despărțământul Cluj al „Astrei” (1870—1914)* în *ActaMN*, XII, 1975, p. 373.

²⁷ B.A.R., mss. rom. 1006, f. 53, 54, 65, 77; *Transilvania*, nr. 12, 15 iunie 1870, p. 148.

²⁸ *Familia*, nr. 13, 27 martie/9 aprilie 1871, p. 155.

²⁹ *Transilvania*, nr. 5, 1 martie 1872, p. 69.

³⁰ *Gazeta Transilvaniei* (1873), nr. 4, 25/13 ianuarie, p. 2; nr. 12, 22/10 februarie, p. 2.

³¹ *Telegraful Român*, nr. 151, 25 decembrie 1879, p. 603.

³² *Idem*.

³³ Azi str. Napoca, nr. 6—8.

³⁴ *Telegraful Român*, l.c.

³⁵ *Gazeta Poporului*, nr. 22, 2/14 iunie 1891, p. 7; *Gazeta Transilvaniei* (1891), nr. 114, 21 mai/2 iunie, p. 2; nr. 146, 3/15 iulie, p. 3; Sediul Economului (azi str. Poștei nr. 1).

iembrie a aceluiași an s-au ținut două serate literar-muzicale constând din prelegeri, declamări și coruri³⁶.

Comitetul Casinei a elaborat în 5 septembrie 1891 un regulament intern de funcționare, constând din 23 articole și era semnat de Grigore Silași — vicedirector și Aurel Isac — secretar al societății³⁷. Dintre prevederi evidențiem pe cea referitoare la „civii universitari“, care începând din acest an au fost primiți ca membri ordinari având în comitet 4 reprezentanți³⁸.

Într-adevăr după desființarea societății „Iulia“ a studenților români din Cluj în anul 1884 aceștia și-au desfășurat activitatea în cadrul Casinei și a despărțământului „Astra“. Averele fostei societăți „Iulia“ (o bibliotecă și suma de 2324 fl.) a fost trecută după desființare în administrarea Casinei. În 1898 conducerea Asociațiunii solicită Casinei transferarea bunurilor fostei societăți ceea ce a stârnit multe discuții în cadrul Casinei. Directorul Casinei, Alesiu Pop în urma dezbaterilor comitetului din 22 decembrie 1898 comunică hotărârea de a nu da curs cererii Asociațiunii motivând că atât biblioteca cât și fondurile bănești sunt destinate celor 55 tineri universitari care activează în cadrul Casinei și care „țin prelegeri, concerte și se bucură de bibliotecă“³⁹. Aceeași hotărâre a fost luată și de către adunarea generală întrunită în 5 februarie 1899⁴⁰.

La începutul secolului, Casina se confruntă din nou cu o criză financiară. Apelul lansat în „Gazeta Transilvaniei“ semnat de președintele Alesiu Pop și secretarul Ioan Scurtu arată că deoarece „Casina română din Cluj este singura care oferă terenul prielnic vieții sociale românești între membri clasei culte și tinerimea universitară“⁴¹ ea trebuie sprijinită de către toți românii clujeni. Apelul lansează ideea regenerării Casinei și cere inaugurarea unei activități solidare⁴². Ca urmare, în anul următor datorită contribuțiilor financiare ale lui Alex. Mocsonyi, a episcopilor Mihai Pavel și N. Popeea, a lui Ilarion Pușcariu, Iuliu Coroianu, Alexandru și Ioan Vaida, a tineretului universitar, activitatea ei se revigorează⁴³. Casina a fost mutată din vechiul local într-unul mai încăpător, s-au abonat noi ziare și reviste, s-a dotat cu un biliard⁴⁴. Activitatea culturală s-a înviorat, ținându-se mai multe dizertații dintre care s-au remarcat cele de estetică susținute de către Ion Pop Florantin⁴⁵. Se face un călduros apel la tinerii universitari pentru a susține expuneri de istorie, sociologie, științele naturii⁴⁶. Raportul comitetului Casinei consemnează în anul 1903 o bibliotecă de 268 volume și o activitate susținută desfășurată în cadrul ei⁴⁷. Comitetul nou ales în ședința din 18 iunie 1903 era condus de președintele Vasile Ranta-Buticescu, vicepreședinte — E. Dăianu, secretar —

³⁶ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 264, 29 nov./11 dec., 1891, p. 1.

³⁷ *Regulament de casă pentru Societatea de lectură română din Cluj*, Cluj, 1891, 16 p.

³⁸ *Idem*, p. 12.

³⁹ B.C.U. fond. cit., mss. sertar 292/1, 1898, nr. 7, 8, 10, 39.

⁴⁰ *Idem*, nr. 3.

⁴¹ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 246, 6/18 noiembrie 1900, p. 4—5.

⁴² *Idem*, p. 2.

⁴³ *Idem*, nr. 41, 21 febr./6 mart. 1902, p. 3; *Tribuna*, nr. 34, 21 febr./6 mart., 1902, p. 134; *Răvașul*, nr. 2, 11 aprilie 1903, p. 6.

⁴⁴ Localul era în str. Deak Ferencz nr. 4, azi Bul. Eroilor nr. 4. (*Răvașul*, nr. 2, 11 aprilie 1903, p. 6).

Șt. Roșianu, T. Bărăian — bibliotecar, V. Poruțiu și Șt. Morariu — membri⁴⁸.

În anul 1905 un apel călduros făcut Academiei Române de către tineret a dus la creșterea numărului volumelor din bibliotecă cu 96, iar Nicolae Iorga a dăruit trei opere ale sale⁴⁹.

Cinci ani mai târziu Casina își avea sediul în casele Petran, în apropierea universității constând din trei camere și e susținută financiar în afara membrilor de către banca Economul⁵⁰. Apelul lansat tinerilor de a contribui mai mult la „înaintarea către cultură și educație”⁵¹ se alătură răspunsului dat de către Victor Poruțiu, directorul Casinei, articolului lui Octavian Goga „Copiii nimănui” publicat în „Tribuna”. V. Poruțiu nu împărtășește părerea lui O. Goga că tinerii clujeni sunt abandonați și nimeni nu le dă o mână de ajutor. Susține că în ciuda greutăților financiare studenții sunt în contact direct cu viața culturală românească și participă la toate manifestările care au loc în cadrul Casinei, fie că au fost inițiate de Casină, fie de către despărțământul „Astra”⁵². Peste doi ani, datorită străduințelor dr. Aurel Isac sediul Casinei s-a mutat într-un nou local⁵³. La deschiderea ei, în 10 februarie 1912, I. Lupaș a conferențiat despre *Supplex Libellus Valachorum*, iar în 24 februarie tineretul a organizat o serată literară în onoarea lui I. L. Caragiale⁵⁴.

La inițiativa directorului Casinei, dr. Șt. Morariu a avut loc în 12 februarie 1913 o consfătuire a reprezentanților tuturor instituțiilor românești. A fost analizată situația vieții publice a românilor din Cluj căutându-se căile „de a se susține cu puteri unite așezămintele de cultură românească”⁵⁵. Moțiunea votată propunea „ca toți factorii societății din Cluj să-și oferească tot sprijinul material și moral acestei instituții [Casinei] spre a răspunde și mai desăvârșit menirii sale de factor social și de educațiune a tinerimei”. În acest scop se cerea ca noul comitet al Casinei să desfășoare „o sistematică lucrare culturală și literară conform spiritului Societății de lectură, pentru a cultiva preocupățiunile înălțătoare de suflet și astfel a crea o atmosferă cât mai priincioasă raporturilor sociale potrivite pentru un punct important ca și Clujul”⁵⁶. Pentru împlinirea acestor deziderate se apelează la întreg concursul material și moral al tinerimii. Moțiunea era semnată de către Dr. E. Dăianu — protopop, dr. Bașiotă — președintele despărțământului „Astra”, dr. Laurian German — directorul băncii „Vatra”; dr. Ștefan Morariu — avocat, dr. Amos Frâncu — directorul băncii „Economul”, protopopul T. Roșescu, dr. Si-

⁴⁸ *Gazeta Transilvaniei* (1902), nr. 41, 21 febr./6 mart., p. 3; nr. 45, 26 febr./11 mart., p. 3; nr. 235, 25 oct./7 nov., p. 3.

⁴⁹ *Idem.*, nr. 42, 22 febr./7 mart. 1902, p. 3.

⁵⁰ *Răvașul*, nr. 7, 16 mai 1903, p. 31.

⁵¹ *Idem.*, nr. 13, 27 iunie 1903, p. 51.

⁵² *Gazeta Transilvaniei*, nr. 45, 26 febr./11 mart. 1905, p. 3.

⁵³ *Casina și tinerimea din Cluj*, în *Gazeta Transilvaniei*, nr. 256, 21 nov./4 dec. 1910, p. 3.

⁵⁴ *Înainte! Către tinerimea română din Cluj*, în *Gazeta Transilvaniei*, nr. 272, 11/24 decembrie 1910, p. 1—2.

⁵⁵ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 256, 21 nov./4 dec. 1910, p. 3.

⁵⁶ Sediul societății era pe str. Unio nr. 13, azi str. Memorandului nr. 13.

⁵⁷ *Răvașul*, nr. 31, 9/22 februarie 1912, p. 4.

⁵⁸ *Românul*, nr. 23, 29 ian./11 febr. 1913, p. 7.

⁵⁹ *Solia Satelor*, nr. 8, 17 febr./2 mart. 1913, p. 4.

mion Nemeș — avocat, președintele Reuniunii Meseriașilor, dr. Octavian Rusu — președintele tinerilor universitari⁵⁷.

Într-adevăr, viața culturală românească cunoaște o sensibilă revigorare. La serata din 8 nov. 1913, O. Tăslăuanu a conferențiat cu schiop-ticonul despre pictorul N. Grigorescu, iar Horia P. Petrescu despre „Studentimea și mișcarea teatrală”. În fiecare sâmbătă se țineau conferințe, iar dintre conferențieri menționăm pe I. Agârbiceanu, Onisifor Ghibu, Gavril Tripon⁵⁸.

Activitatea Casinei va diminua simțitor în următorii ani datorită izbucnirii războiului.

Dacă inițial prin Casină se înțelegea o societate de lectură, treptat, pe măsura apariției altor societăți culturale — „Astra” și cele studențești — ea și-a pierdut din semnificația inițială, ajungând în perioadele de regres să desemneze locul, sediul unde se întrunea elita românească și unde se desfășurau toate acțiunile cultural-naționale și politice ale românilor din Cluj. Deși conform statutelor era interzisă activitatea politică, multe întruniri ale clubului electoral al Partidului Național Român aveau loc în localul Casinei. Ca urmare Casina a constituit cadrul vieții culturale românești desfășurate de către celelalte societăți culturale și împreună cu ele a contribuit la emanciparea culturală, precum și la susținerea și dezvoltarea sentimentului național al românilor din oraș și împrejurimi.

EUGENIA GLODARIU

THE ROMANIAN CASSINA IN CLUJ

(Abstract)

The work presents few important moments in Romanian Casina activity. Establishing in 1st of Octombre 1860 like „The Romanian Reading Society Cluj”, it was the headquarters of Romanian élite where all cultural, national and political activities were taken place.

Casina offered the frame of Romanian cultural life for the other cultural societies and, all together, they contributed to the cultural emancipation and to the development of the national feelings of the Romanians from Cluj and its surroundings.

⁵⁷ *Idem.*

⁵⁸ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 234, 25 oct./7 nov. 1913, p. 3.